

головним редактором журналу «Рідна школа» Анжеліною Пугач про відкриття у ньому нової рубрики «РАЗОМ!..». Авторами перших двох публікацій для цієї рубрики стали доктор педагогічних наук, професор, головний співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України Галина Лактіонова та Сергій Радченко. У тижневику «Дзеркало тижня» 10 вересня було надруковано інтерв'ю із заступником Голови оргкомітету конкурсу Галиною Лактіоновою. Українське радіо готує програми за участю організаторів та учасників конкурсу «РАЗОМ!...»

Ми особливо вдячні за підтримку у проведенні нашої зустрічі сьогодні бізнес-партнерам й особисто Валерію Гіжицькому, президенту Національного бізнес-рейтингу, завдяки допомозі якого в організаторів з'явилася можливість до дипломів і подяк додати унікальну спеціальну відзнаку.

Від імені оргкомітету було вручено спеціальні відзнаки конкурсу президенту НАПН України, академіку Василю Кременю і академіку-секретарю Відділення професійної освіти НАПН України, академіку НАПН України Неллі Ничкало, за підтримки яких відбулася ця подія.

Технології реалізації стратегії гейткіпінгу в соціально-педагогічній підтримці дитини і сім'ї

Тетяна АЛЕКСЕЄНКО,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач лабораторії соціальної педагогіки Інституту проблем
виховання НАПН України

В контексті трансформації суспільства, соціальних змін в інституті сім'ї, ускладнення виконання нею виховної функції, розвитку альтернативних сімейних середовищ зростає роль та затребуваність інновацій, спрямованих на оптимізацію умов сімейного виховання та його соціально-педагогічної підтримки. Особливої актуальності означена проблема набуває щодо сімей і дітей груп соціального ризику, які опинилися у непростих життєвих обставинах.

На поняттєвому рівні проблема соціально-педагогічної підтримки у науковій літературі розглядається в різних аспектах і щодо різних цільових груп. Зокрема, у співвіднесенні з педагогічною підтримкою (Н.Чернуха), як професійна діяльність (Т.Анохіна, О.Гукаленко, О.Кодатенко); «педагогіка свободи» (О.Газман), щодо ініціативності студентської молоді (А.Данілова) та ін. Предметом дослідження науковців здебільшого є зміст і форми її надання. Значно менше уваги приділяється концептуальним ідеям, визначальним для її розроблення. Мета нашої статті – привернути увагу до досвіду та інновацій у соціально-педагогічній підтримці дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, узагальнених у вітчизняному та зарубіжному досвіді шляхом партнерської взаємодії педагогічної науки і проектної діяльності неурядових організацій.

Осмислення вже напрацьованого дає змогу дійти висновку, що у соціально-педагогічній підтримці сімейного виховання дитини міжнародного визнання набуває концептуальна ідея *гейткіпінгу*. Йдеться про розроблення стратегії первинної деінституалізації дитини, розвиток послуг і процедур,

спрямованих на попередження влаштування дітей у заклади інтернатного типу та створення оптимальних умов для їх повернення у біологічні сім'ї або розміщення в альтернативних (заміщувальних) сім'ях як форми сімейного виховання. З цієї метою розвивається комплекс послуг на підтримку сімей і дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, та підвищується якість їх надання.

В Україні пілотний проект з гейткіпінгу був запроваджений з 2009 р. Представництвом благодійної організації (ПБО) «Кожній дитині» (*Every Child Ukraine*) у партнерстві з Київською обласною державною адміністрацією та органами самоуправління у Білоцерківському районі Київської області. Ефективність запровадження засвідчили розроблення пропозицій та внесення змін до чинного законодавства, суттєве зменшення кількості дітей, розміщених у Будинку дитини та закладах інтернатного типу, підвищення професійного рівня соціальних робітників, розгортання тренерських студій та каскадної форми навчання, створення мультидисциплінарної команди фахівців, популяризація ідеї розвитку сімейних форм виховання дитини [2]. Ці результати співвідносяться з досвідом

упровадження стратегії гейткіпінгу в Молдові, Болгарії, Грузії та інших державах.

Стратегія гейткіпінгу реалізується під час та на основі технологій ведення випадку, оцінювання потреб дитини, втручання, вилучення дитини із несприятливого сімейного середовища і влаштування у сприятливі сімейні середовища. Теоретичні й методичні основи розвитку згаданих та інших технологій обґрунтували у наукових працях і безпосередній практиці – проектній соціальній роботі вітчизняні дослідники Г.Бевз, О.Безпалько, Т.Журавель, І.Зверева, З.Кияниця, С.Краснова, Г.Лактіонова, Т.Лях, Ж.Петрочко, Г.Постолук, І.Трубавіна, Л.Харченко, С.Харченко та ін.

Ведення випадку – спланована поетапна робота соціального працівника з клієнтами – сім'єю (батьками, дитиною), що передбачає оцінювання їхніх потреб, обґрунтування необхідності відкриття та ведення випадку, прийняття обґрунтованого рішення про відкриття та ведення випадку (спільно з клієнтом розроблення індивідуального плану роботи – мети, часових меж, конкретних дій і заходів), залучення фахівців та координації їхньої діяльності, здійснення супроводу; оцінювання перебігу процесу, підсумкове оцінювання результатів проведеної роботи, закриття випадку. Технологія ведення випадку потребує дотримання певних принципів: комплексності; міждисциплінарної та міжвідомчої взаємодії; узгодженості позицій; узгодженої співпраці соціального педагога/соціального працівника, залучених спеціалістів та клієнта; активної участі батьків у оцінюванні й ухваленні рішень щодо сім'ї і дитини; опори на позитивні результати і сильні риси клієнта.

У практиці соціальної роботи виокремлюють три моделі ведення випадку: мультидисциплінарну, трансдисциплінарну, міждисциплінарну (міжпрофесійну). *Мультидисциплінарна* модель передбачає ведення випадку командою різних спеціалістів із різних галузей знань, які працюють за окремими планами роботи та завданнями, але узгодженим на спільних зустрічах і засіданнях пакетом послуг. Роль менеджера ведення випадку в роботі членів такої команди здійснює соціальний працівник. *Трансдисциплінарна* модель передбачає прямий зв'язок із клієнтом лише одного з членів команди спеціалістів, який виконує місію посередника між клієнтом та іншими спеціалістами, а *міждисциплінарна* – інтеграцію зусиль усіх фахівців у створенні скоординованого пакету послуг, єдиний план втручання, дотримання єдиних вимог щодо умов надання послуг, дотримання всіх етапів ведення випадку та їх послідовності. Як партнер може брати участь у зустрічах міждисциплінарної команди і сам клієнт. Менеджер випадку забезпечує не лише координацію роботи команди, а й представництво інтересів клієнта перед командою, захист його прав. Менеджерські функції соціального працівника у реалізації моделей ведення випадку потребують поєднання професійних умінь: адвокації (здібності захищати права

та інтереси клієнта), фасилітації (вміння підсилити та скерувати активність особистості у групі, підвищити ефективність виконання нею завдання у присутності інших), комунікабельності, а також організаторських здібностей у налагодженні соціальних і професійних контактів [3]. За оцінкою практиків, найуспішніше запровадження комплексного оцінювання потреб дитини та її сім'ї здійснюється в умовах міжвідомчої і міждисциплінарної взаємодії у веденні випадку. Міждисциплінарна модель дає змогу запобігти дублюванню послуг, непослідовності чи фрагментарності їх надання.

У веденні випадку першочерговим завданням є діагностика стану дитини та її сім'ї. Вона здійснюється на основі оцінювання потреб. У вітчизняному досвіді технологію *оцінювання потреб дитини* і її сім'ї розробляють на основі партнерства провідних українських науковців та фахівців неурядових організацій. Основу концепції розроблення цієї технології становить модель оцінювання, структура якої охоплює три основні компоненти: потреби дитини у розвитку, батьківський потенціал, чинники існування сім'ї та середовища. Кожний із цих компонентів моделі характеризується певними специфічними показниками, своєрідними індикаторами міри успішності сімейного виховання і розвитку дитини.

Технологія оцінювання потреб дитини та її сім'ї вважається визначальною у реформуванні системи соціальних послуг. Вона спрямована на визначення потреб клієнтів, системний моніторинг надання послуг і досягнутих результатів, їх економічне оцінювання (аналіз ефективності витрат) та накопичення базових даних для планування діяльності інтегрованих соціальних служб. Йдеться про підвищення якості соціальних послуг для сімей і дітей та вироблення їх стандартів.

З метою визначення адекватного типу фахового втручання соціальні працівники збирають максимально можливу інформацію щодо життєвих обставин сім'ї, відповідності наявній проблемі застосованих заходів (індивідуальних програм допомоги, їх сприйнятливості клієнтом тощо), отриманих результатів (позитивних змін та особливостей впливу вжитих заходів на подолання складних життєвих обставин сім'ї). Оцінювання потреб здійснюється шляхом застосування комплексу методів збирання інформації, її узагальнення, систематизації, аналізу та моніторингу. Узагальнена інформація щодо оцінювання потреб дитини ґрунтується на даних медичного огляду, спостережень за реакціями та поведінкою дитини і батьків, співбесід з ними та фахівцями різного профілю, застосування спеціальних методик [5]. Практичне використання технології потребує знання соціальним працівником закономірностей розвитку особистості у різні вікові періоди. Згадана технологія ґрунтується на методологічних положеннях теорії прив'язаності.

Доцільність використання технології втручання визначається результатами оцінювання потреб дитини та її сім'ї. Технологія *кризового втручання*

передбачає термінове реагування та екстрені дії, спрямовані на захист дитини і гарантування її безпеки в сім'ї, де не задовольняються її актуальні життєві потреби і постає реальна загроза життю чи здоров'ю. У соціальній роботі такі дії позначаються терміном «інтервенція». Він досить поширений у західних країнах і пов'язаний із поняттями «подолання», «корекція», «реабілітація». Проте для визначення процедури вилучення із сім'ї дитини до трьох років з вадами розвитку внаслідок вроджених дефектів, набутих порушень під впливом середовища, або якщо вона перебуває в сімейному середовищі у ситуації соціального ризику здебільшого застосовується термін «рання інтервенція».

Основи кризового втручання у соціальній роботі розробив Наомі Голан у 60-х роках ХХ ст. для розв'язування тих складних життєвих ситуацій, з якими не можна впоратися самостійно. До таких ситуацій відносять і домашнє насилля, що може мати тяжкі наслідки для фізичного, психічного і морального здоров'я дитини, втрата близьких та ін. Метод кризового втручання передбачає вилучення жертви насилля або насильника із сім'ї. Після вилучення жертва насилля може бути влаштована у тимчасове сімейне середовище, а правопорушник – затриманий і покараний відповідно до рішення суду.

Психосоціальна модель втручання передбачає кризове консультування. Воно спрямовується на полегшення вираження стану афекту (сильного переживання, розпачу) та спілкування, встановлення порозуміння і необхідних контактів, підтримку доцільної поведінки, підвищення самооцінки, орієнтацію на самодопомогу [11]. Основоположні ідеї технологій кризового втручання і кризового консультування у соціальній роботі спираються на положення когнітивної теорії та теорії соціального наочіння.

З метою реалізації стратегії реформування системи надання соціальних послуг та їх стандартизації у питаннях кризового втручання щодо осіб і сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема постраждалих від насильства в сім'ї, а також моніторингу і контролю за якістю надання такої послуги, Міністерство соціальної політики України 2016 р. затвердило Державний стандарт соціальної послуги кризового та екстреного втручання. Підставами для отримання цієї соціальної послуги у ньому визначено: усне чи письмове зареєстроване звернення/заяву безпосередньо того, хто потребує послуги; інших осіб, яким відомо про кризову ситуацію та постраждалих від домашнього насильства; медичних, правоохоронних, соціальних служб, державних і громадських організацій. Оцінювання кризової ситуації має здійснюватися негайно або не пізніше 24 год. За наявності загрози життю чи здоров'ю екстрене втручання здійснюється негайно. Підтвердженням надання соціальної послуги є акт з інформацією про заходи, терміни, місце й умови її надання.

У Державному стандарті визначено такі види кризового та екстреного втручання: телефонне консультування («гаряча лінія»); екстрена допомога; короткочасна кризова допомога (вилучення із сім'ї та влаштування у безпечне місце перебування), кризове консультування (індивідуальне, групове, сімейне). Основними принципами його здійснення є доступність, незалежність, безпечність, конфіденційність, а основними завданнями – попередити розвиток кризової ситуації, залагодити її, запобігти підвищенню ризику, усунути загрозу чи небезпеку для здоров'я та життя, надати безпечне місце, психологічну підтримку, долучити до допомоги інших фахівців (медичних, правоохоронних та ін.) [7]. Отже, технологія втручання у соціальній практиці застосовується як з корекційною, так і з превентивною метою.

Технологія оцінювання потреб дитини та її сім'ї і технологія ведення випадку впроваджується у підготовку майбутніх фахівців у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи у вищих навчальних закладах України та післядипломну освіту. Ініціатором такого упровадження та його активним суб'єктом є громадська організація «Партнерство «Кожній дитині». Упровадження у 2014–2016 роках здійснювалося шляхом тренінгу, розробленого у рамках проекту «Реформа соціальних послуг: розвиток потенціалу фахівців для підвищення якості соціальних послуг для вразливих сімей та дітей», що реалізується на замовлення Міністерства соціальної політики України за підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки.

На основі гейткіпінгу здійснюється також соціально-педагогічний супровід прийомних сімей, ДБСТ, дітей і підлітків у складній життєвій ситуації за місцем проживання. Соціальний супровід визначається як діяльність фахівця (або групи фахівців) центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, спрямована на забезпечення належних умов їх функціонування. Він передбачає підтримку позитивного психологічного клімату в сім'ї, адаптацію дитини до нових умов, налагодження підтримки контактів дитини з її біологічними батьками та іншою ріднею, підготовку до самостійного життя. Соціальний супровід передбачає відвідування сім'ї та проведення роботи з прийомною дитиною, дитиною-вихованцем та прийомними батьками, батьками-вихователями, іншими особами (членами сім'ї), які спільно проживають з прийомними батьками, батьками-вихователями, на основі надання комплексу соціальних послуг: правових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, медичних, інформаційних. Форми та методи здійснення соціального супроводу добирає фахівець центру індивідуально для кожної сім'ї з урахуванням її потреб [8].

На практиці влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, здійснюється на основі технології влаштування дитини у прийомну сім'ю чи ДБСТ та його соціального супроводу. В

Україні підготовка кандидатів у прийомні батьки і батьки-вихователі здійснюється на основі технології підготовки кандидатів і прийомних батьків та батьків-вихователів, у розробленні якої ми також брали участь. «Книга для батьків», яку ми підготували, спрямована на формування батьківських компетенцій [4]. Вона пройшла успішну апробацію і рекомендована Державною соціальною службою України для використання в роботі ЦСССДМ усіх регіонів України. Ефективність її використання підтверджується соціальною практикою.

Технологія оцінювання потреб дитини та її сім'ї і технологія соціального супроводу використовуються під час надання соціальних послуг у соціальних Центрах матері та дитини з метою визначення виховного потенціалу матері, її найближчого оточення, ресурсів громади для створення або відновлення можливостей дитини зростати у сімейному середовищі. На її основі здійснюються: допомога юній мамі в усвідомленні життєвих і сімейних цінностей, мотивів її поведінки, материнської відповідальності; підготовка мами і її сім'ї (батьків) до взаєморозуміння, прийняття дитини, подолання труднощів виховання, створення умов для розвитку дитини; спонукання мами до самоаналізу і самовдосконалення; сприяння у вияві її кращих потенцій і здібностей, розвитку самоповаги як гарної і відповідальної мами [6].

Соціальні Центри матері та дитини згідно з Типовим положенням функціонують як «заклади тимчасового проживання жінок на сьомому – дев'ятому місяці вагітності та матерів з дітьми віком від народження до 18 місяців, які опинилися в складних життєвих обставинах, що перешкоджають виконанню материнського обов'язку» [9]. В Україні упроваджуються в рамках міжнародного українсько-швейцарського проекту «Здоров'я матері та дитини» у діяльності ПБО «Надія і житло для дітей» за підтримки ЮНІСЕФ. Її діяльність спрямовується на: розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; допомогу вразливим сім'ям у збереженні своєї родини; запобігання відмова матерів від новонароджених дітей; відпрацювання комплексного підходу до реформування інтернатних закладів; створення та забезпечення доступних і якісних соціальних послуг для дітей і сімей у суспільстві.

За 15 років її діяльності в Україні у рамках проекту розвитку сімейних форм виховання Представництво створило і здійснює супровід 65 дитячих будинків сімейного типу в 13 регіонах України, до яких направлено понад 750 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; започаткувало роботу соціальних працівників та психологів у логових будинках, де надається допомога матерям, налаштованим на те, щоб відмовитися від дитини; створило два Центри матері та дитини (м. Херсон і с. Макарів Київської обл.), в яких послуги отримали 476 матерів з дітьми. Станом на 2016 р. в Україні діють 16 соціальних Центрів матері та дитини. Для

поширення та стандартизації досвіду було розроблено методичку цілеспрямованого навчання співробітників соціальних установ, а також програму підготовки регіональних тренерів. За розробленими матеріалами відбулося навчання більш як 1000 фахівців [1].

Благодійна організація «Надія і житло для дітей», головний офіс якої розташований у Великій Британії, функціонує у восьми країнах світу.

З метою збереження біологічної сім'ї для дитини та її соціально-педагогічної підтримки у складній життєвій ситуації все більшого суспільного визнання набуває ідея *патронатної форми сімейного виховання та створення патронатних сімей*. Батьківщиною сімейного патронату вважається Шотландія, де його застосовували з початку XIX ст. В українському досвіді ця форма патронатного сімейного виховання є інноваційною, класифікується як альтернативна, визначена Сімейним кодексом України (розділ 20) та упроваджується як експеримент (2016–2018 рр.).

Цінність такої форми сімейного виховання дитини, яка опинилася у складних життєвих обставинах, характеризується тим, що базові послуги з догляду і виховання здійснюються у сімейному середовищі, з можливістю продовження спілкування дитини з її рідними батьками (якщо це їй не загрожує), продовження відвідування звичної для неї дошкільної чи шкільної установи (за місцем попереднього проживання). Такі можливості створюють сприятливі умови для розвитку мотивації у батьків і дітей до кращої самозміни. Соціальний ефект розвитку сімейного патронату виявляється в тому, що дітей із сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, не направляють до інтернатів, притулків чи інших закладів для дітей, а розміщують в такі сімейні середовища, в яких для них створюються найкращі умови в їхніх інтересах. Проте недостатнє розуміння доцільності патронатної форми сімейного виховання стримує його розвиток.

Ефективність практичної реалізації концептуальних ідей гейткіпінгу і патронатного виховання засвідчує статистика. За оперативними інформаційними даними Міністерства соціальної політики України, станом на початок квітня 2016 р. у прийомних сім'ях та ДБСТ виховується 13 308 дітей. У сім'ях опікунів і піклувальників – 52 397 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Станом на кінець травня 2016 р. в Україні було усиновлено 753 дитини. З них 586 дітей усиновлено громадянами України та 157 дітей – іноземними громадянами. Загалом сімейними формами виховання (опіка, піклування, прийомні сім'ї та ДБСТ) охоплено 65 705 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. У 2015 р. були позбавлені батьківських прав батьки 4 820 дітей. 572 дитини були відібрані у батьків без позбавлення їх батьківських прав, а також батьків 168 дітей було поновлено в батьківських правах [10].

З метою практичної реалізації завдань щодо розвитку сімейних форм виховання дитини та реформування інтернатних закладів в Україні створено державний електронний банк даних щодо дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, який розміщено в Єдиній інформаційній аналітичній системі (ЕІАС) «Діти». Активно пропагується пріоритетність сімейного виховання дитини та виховання дитини у біологічній родині.

У зв'язку з військовою агресією Росії проти України вперше з часів Другої світової війни на території України виникли надскладні проблеми міграційного характеру, зокрема щодо підтримки внутрішньо переміщених осіб з АР Крим та Сходу України. Зміна соціальної ситуації в Україні вплинула і на зміну пріоритетів роботи таких Центрів. Серед охоплених послугами переважають: внутрішньо переміщені сім'ї та сім'ї, постраждали у ході військових дій; самотні мати/батько; сім'ї, де один чи декілька членів сім'ї мають інвалідність; сім'ї учасників АТО; сім'ї опікунів/піклувальників, ПС, ДБСТ; сім'ї, де є ризик розвитку соціального сирітства.

Надзвичайно актуальним та складним завданням є захист прав дітей-громадян, які безпосередньо перебувають на території збройного конфлікту, зокрема у Донецькій та Луганській областях. Можливо спрогнозувати, що в умовах децентралізації управління державою Україна внаслідок посилення статусу і функцій органів місцевого самоврядування актуалізуються збереження Служб у справах дітей, Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; розширення мережі центрів соціально-психологічної реабілітації (у зв'язку зі зростанням кількості осіб з ознаками посттравматичного синдрому); підвищення статусу соціальних педагогів і соціальних працівників та розширення їхніх повноважень і функцій; формування мультидисциплінарних команд фахівців; активізація громади у розв'язуванні її соціально-педагогічних проблем; посилення патріотичного виховання дітей і молоді.

Отже, узагальнюючи, зазначимо:

– практична реалізація ідеї гейткіпінгу зумовлюється особливостями динаміки розвитку суспільства та становищем у ньому сімей і дітей;

– концептуальна ідея гейткіпінгу в теорії і практиці пов'язана з новими філософією, концепцією, технологією і механізмом оптимізації умов сімейного виховання, його соціально-педагогічної підтримки через підвищення якості цілеспрямованих соціальних послуг та відповідної підготовки фахівців;

– у сучасному вітчизняному досвіді теорія гейткіпінгу концептуалізується на ідеї пріоритету виховання дитини у рідній сім'ї, біологічними батьками, вона закладена у Конвенцію ООН про права дитини, однак у соціальній практиці пріоритетною ще залишається ідея розвитку нових форм сімейного виховання та утвердження прийомного батьківства. Це зумовлено значною кількістю дітей, які виховуються в інтернатних закладах, відсутністю системи обов'язкової підготовки до батьківства,

спрямованістю більшості нормативних документів і програм на виховання дитини, а не виховання батьків (дорослих);

– у наукових працях вітчизняних і зарубіжних дослідників немає чіткої ієрархії технологій. У зв'язку з цим у зарубіжних дослідженнях доцільним вважається такий підхід: виокремлюються дві основні технології гейткіпінгу: *case study* та *ведення випадку*. *Case study* (англ.) – повчальний випадок, ситуація, вивчення випадку, розуміють як опис ситуації, що реально існувала або була змодельована, та її аналіз. У сучасній науковій літературі його часто перекладають як кейс-метод. У такий спосіб спрощується розуміння особливостей його виконання в практиці. Технологія *ведення випадку* в зарубіжному досвіді соціальної роботи з клієнтами визначається як базова. Її специфіка полягає в тому, що вона поєднує діагностування проблеми, розроблення індивідуальної програми, відповідної до наявної проблеми, залучення команди фахівців до її подолання, відстеження отриманих результатів у динаміці. Отже, технологія ведення випадку охоплює оцінювання потреб як діагностичну технологію, технологію кризового втручання та технологію супроводу, що забезпечують реалізацію технології ведення випадку на різних її етапах.

Усвідомлюючи прогресивність ідеї гейткіпінгу, її актуальність для сучасного українського суспільства, вважаємо, що подальшого опрацювання потребує термінологічний апарат її упровадження, розмежування технологій з огляду на змістові характеристики. У цьому виявляється подальша перспектива наукових досліджень та наукове обґрунтування гейткіпінгу.

Література

1. *Благодійна* організація «Надія і житло для дітей» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hopeandhomes.org.ua/>
2. *Гейткіпінг*. Результати упровадження [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.everychild.org.ua>
3. *Енциклопедія для фахівців соціальної сфери* / За заг. ред. І.Д. Звереві. – Київ, Сімферополь: Універсам, 2012. – 536 с.
4. *Книга для батьків*. Посібник до тренінгового курсу «Підготовка кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі» / Авт. кол.: Т.Ф. Алексєєнко І.Д. Зверєва, Г.М. Лактіонова, Г.М. Притиск та ін; За заг. ред. Т.Ф. Алексєєнко. – К.: Наук. світ, 2006. – 496 с.
5. *Оцінка* потреб дитини та її сім'ї: від теорії до практики: [навч. посіб.] / І.Д. Зверєва, З.П. Кияниця, В.О. Кузьмінський, Ж.В. Петрович. – К., 2010. – 189 с.
6. *Постолюк Г.І.* Розвиток соціальних служб з профілактики відмов матерів від немовлят в Україні: автореф. ... канд. пед. наук, спец.: 13.00.05 – соціальна педагогіка / Г.І. Постолюк. – К.: Ін-т проблем виховання, 2012. – 20 с.
7. *Про затвердження* Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання / Наказ міністерства соціальної політики України [від 01.07.2016 №716] [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

8. *Про затвердження* Порядку здійснення соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу / Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 23 вересня 2009 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. *Про затвердження* Типового положення про соціальний центр матері та дитини / Постанова Кабінету Міністрів України [від 8 вересня 2005 р. №879; зі змінами від 15 листопада 2006 року №1620; від 22 жовтня 2008 року №930] [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.search.ligazakon.ua>
10. *Про ситуацію* щодо охоплення вихованням дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування / Міністерство соціальної політики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pedrada.com.ua/news/3835-qqn-16-m7-13-07-2016-sirtstvo-v-ukran-dan-mnsotspolitiki>
11. *Торохтий В.С.* Основи психолого-педагогічного забезпечення соціальної роботи з сім'єю: учеб. посіб. / В.С. Торохтий. – М.: МГСУ, 2000. – Ч. 1. – 240 с.

Анотації

Тетяна АЛЕКСЕЄНКО **Технології реалізації гейткіпінгу в соціально-педагогічній підтримці дитини і сім'ї**

У статті в основних теоретичних положеннях та в контексті практичного досвіду розкриваються концептуальна ідея соціально-педагогічної підтримки дитини і її сім'ї на основі стратегії гейткіпінгу та її реалізації у базовій і багатокомпонентній технології ведення випадку, а також ідея патронатного виховання.

Наведено статистичні дані щодо влаштування у сімейні форми виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Ключові слова: соціально-педагогічна підтримка дитини і сім'ї; гейткіпінг; технологія ведення випадку; патронатне виховання.

Татьяна АЛЕКСЕЕНКО **Технологии реализации гейткпинга в социально-педагогической поддержке ребёнка и семьи**

В статье в основных теоретических положениях и в контексте практического опыта раскрываются концептуальная идея социально-педагогической поддержки ребёнка и его семьи на основе стратегии гейткпинга и её реализации в базовой технологии ведения случая, а также идея патронатного воспитания. Приведены статистические данные относительно устройства детей-сирот и детей, лишенных родительской заботы.

Ключевые слова: социально-педагогическая поддержка ребенка и семьи; гейткпинг; технология ведения случая; патронатное воспитание.

Tetyana ALEKSEYENKO **Technology implementation gatekeeping in the socio-pedagogical support of the child and family**

In articles in major position theoretically and in the context virtually experience solved idea support child and family based strategy gatekeeping and Implementation of technologies case management, and the idea of education foster; statistic device orphans in family forms of education.

Keywords: socio-pedagogical support of the child and family; gatekeeping; case management technology; foster care.

Чужих дітей не буває

Людмила ДЕРЕЗА,

приймачка, м. Мелітополь

Якось їздила до Запоріжжя, і дорогою з чорно-білого білборда на мене подивилися оченята, повний образ і надії, – щось здригнулося в грудях. Я запам'ятала номер телефону і зв'язалася з Мелітопольським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Так, 2007 року ми стали прийомними батьками: Людмила Олексіївна і Сергій Сергійович Дереза.

Розповідаю, не змінюючи імен, тому що це правда. Хтось прочитає і замислиться: «Може, і я зможу допомогти хоча б одній знедоленій дитині?». А ми, як прийомні батьки, можемо і підтримати, і досвідом поділитися.

Мені здається: не боятися труднощів і доводити справу до завершення – це в мені від батьків, дідусів і бабусь. У житті моїх предків було різне: і радість, і горе. Сім'я наша дружна, нас любили батьки, піклуючись, аби нужди ми не відчували. Був у нас сад,

город, господарство: кури, гуси, кролики, поросята, кози, качки, голуби. Батько любив господарювати, завжди говорив, що під час Голодомору сім'я врятувалася завдяки господарству. Батькова мама Харитина ловила в полі ховрахів, під дахами горобців, щоб годувати діток, усіх дев'ятьох врятувала сама. Мамина мама, Марія, теж трудівниця – піднімала колгосп із розрухи. Виховала і вивчила чотирьох дочок, знала, що неписьменному важко. Сама була із сиріт. Під час війни дідусь воював всі довгі чотири роки. А бабуся під час окупації переховувала від фашистів полонених і допомогла їм врятуватися.

Зі своїм майбутнім чоловіком Сергієм я познайомилася після закінчення школи: три роки ми дружили, потім він пішов служити в армію, а я поїхала вчитися на кравця-закрійника. Час перевіряв нас на вірність. Потім весілля. Почали будувати своє сімейне життя. Програму-максимум виконали: посадили сад, побудували будинок, виховали сина і доньку. І ось коли діти вирости, створили свої сім'ї і